

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

X

**ВСЕУКРАЇНЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

27-28 квітня 2023 року

Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ X ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 27-28 квітня 2023 року)

Суми, 2023

С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:

Матеріали десятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 27–28 квітня 2023 р.) / уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2023. 367 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

перспективи щодо вдосконалення системи вищої освіти України у цілому.

Список використаних джерел:

1. Підсумки роботи СумДУ за 2022 р. та основні завдання на 2023 р. Суми, 2022. URL: https://sumdu.edu.ua/images/content/general/public-info/report/sumdu_rezonans-2022.pdf
2. Румельт Р. Гарна стратегія. Погана стратегія. Київ, 2019 .
3. Стратегічний план розвитку Сумського державного університету на 2020-2026 роки. Суми, 2020. URL: <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=52fedeb8-8e42-ea11-b021-001a4be6d04a&kind=1>
4. Freedman L. Strategy: a history. Oxford University Press, 2013. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Strategy_%20A%20History%20\(%20PDFDrive%20\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Strategy_%20A%20History%20(%20PDFDrive%20).pdf)

Науковий керівник: Туляков О. О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету.

Ярослав Дроздук,

аспірант кафедри політичних наук

Соціально-правового факультету

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ПОТЕНЦІАЛ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У БОРОТЬБІ З ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ ТА ГІБРИДНИМИ ЗАГРОЗАМИ

Ми живемо в епоху війн, військової агресії, комунікативних впливів, різноманітних гібридних загроз. Україна, яка географічно та історично перебуває на перетині світових геополітичних інтересів, є гарячою точкою, що опинилася у фокусі кардинальних змін планетарного масштабу де відбувається зародження нових світових взаємовідносин.

Актуальність дослідження обумовлена спробою осмислення і аналізу ролі демократичних інститутів, у зв'язку з загрозою появи нових військових конфліктів у Європі та світі, перспектив військового зіткнення російської федерації з НАТО та ін., з погляду потенційних викликів та пошуку інструментів та методів їх протидії, проведенні відповідної внутрішньої і зовнішньої політики, у тому числі, безпеки, та вибору і реалізації шляху розвитку держави, який буде, в першу чергу, в інтересах України і українців.

Тема гібридних загроз та військової агресії висвітлюється у працях науковців Національного інституту стратегічних досліджень (В. Бегми, В. Горбуліна, О. Їжака, Б. Парахонського, О. Резнікової, Г. Яворської та інших), Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАНУ (О. Зорич, О. Калакури, Н. Кочан, О. Рафальського та інших), Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ (В. Горбатенко, І. Кресіної, О. Сосніна, Ю. Шемшученко та ін.). Значний внесок у дослідження гібридної війни зробили: Т. Андрієвський, М. Антонович, Ю. Кудряченко, Е. Магда, А. Онофрійчук, Т. Оболенська, О. Стойко, С. Пирожков, В. Шемаєв та інші науковці. Це також важлива проблема і для світової науки, а трактуючи центральні поняття, пов'язанні з гібридною війною, вже традиційно звертаємося до західних дослідників (F. Hoffman, Jon Mc. Cuen, M. Bond, Brian J. Donlon, Brian P. Fleming, J. Stowell, R. Killebrew).

Мета дослідження полягає у визначенні кола невід'ємних інститутів демократії, які повинні забезпечувати дотримання прав людини, протидії виникнення конфліктів різного характеру й масштабів та соціально-економічних проблем, спричинених цими конфліктами.

Під враженням від загибелі десятків мільйонів військових і мирних жителів під час двох світових війн, з метою забезпечувати мир та стабільність у світі, запобігання нових конфліктів різного характеру й масштабів, виникло багато начебто дієвих інститутів, спрямованих на запобігання військовим конфліктам.

У більшості країн світу були створені демократичні інститути, діяльність

яких була спрямована у тому числі на те, щоб запобігати військовим агресіям та гібридним загрозам.

У сучасній науковій літературі не існує єдиної думки щодо чітких критеріїв визначення інституту демократії. Аналіз усталених трактувань дає можливість визначити цей інститут, як специфічну форму організації владної діяльності та сталий засіб впорядкованості політичних відносин, що забезпечують стабільне, тривале функціонування політичної організації суспільства як важливого елемента політичної системи [3, с. 172] .

Інститути демократії за ступенем складності поділяються на: структурні (сесії представницьких органів, їх постійні комітети, депутатські фракціїтощо),

- функціональні (депутатськийзапит, правотворчийпочин, соціально-економічні, політичні, соціально-культурні, особисті права громадян, вибори, громадська думка та ін.),

- структурно-функціональні (наприклад, територіальна або національна автономія).

За формами державної діяльності виділяють такі інститути:

- у сфері прийняття державних рішень (законодавча ініціатива, читання законопроектів),

- у сфері забезпечення охорони прав і свобод громадян і виконання ними обов'язків (Уповноважений Верховної Ради України з прав людини),

- у сфері здійснення правосуддя і контролю за законністю (адвокатура, звернення до Конституційного Суду України).

За юридичною силою виділяють інститути:

- імперативні (свобода преси, голосування під час виборів),

- консультативні (всенародне обговорення, опит населення) [1, с. 498].

Інститути демократії, перш за все, є інститутами політичними, які мають безпосередній зв'язок з основними категоріями політики. По-друге, певні демократичні інститути мають статус офіційних організацій, що відносяться до конституційної структури держави. Окремі інститути, такі наприклад, як

справедливі вибори, можуть отримувати лише періодичне організаційне оформлення.

Основа демократії як політичного режиму становлять реально функціонуючі інститути: право обирати і бути обраним на виборні державні посади. Свобода слова, включаючи критику влади, а також існування альтернативних джерел інформації, які охороняються законом. Свобода самоорганізації, тобто право громадян створювати відносно незалежні від держави об'єднання та організації, в тому числі й опозиційні партії.

Становлення демократичних інститутів можливо за умови визнання суспільством факту їх існування та можливостей реагувати на процеси, які відбуваються у державі.

Як приклад для України в розвитку можливості гарантувати безпеку суспільства в умовах військової агресії та гібридних загроз можна використати досвід Литви, Естонії, Польщі, Латвії, Румунію, Німеччини, США, Фінляндії, Франції, Великої Британії і Хорватії та інших країн Східного партнерства – Грузії, Молдови, які також відчули на собі гібридну агресію РФ, у тому числі із залученням військової компоненти. Послідовність, ефективність і системність державних інституцій; цілеспрямованість політики протидії загрозам; створення дієвого механізму гарантування безпеки суспільства; посилення нормативно-правової бази щодо протидії гібридним загрозам; інформаційну політику та стійкість до пропаганди; системну кібербезпеку; боротьбу з корупцією; реформування сфери оборони та зміну ставлення до армії; створення системи територіальної оборони; постійне вдосконалення правоохоронних органів; взаємодію силових структур із громадськістю у протидії загрозам; створення і використання патріотичних напіввійськових структур; особисту відповідальність громадян за безпеку; подолання радянської спадщини [2, с.73].

Таким чином, демократичні інститути можуть стати дієвим чинником протидії військовій агресії та гібридним загрозам за умови здійснення впливу суспільства на їх формування та закріплення.

Забезпечення суспільної безпеки від військової агресії та гібридних загроз має стати системою, до якої залучені як військові формування так і неурядові організації, приватний сектор, бізнес, експертні і наукові кола, незалежні засоби масової інформації та інші консолідуючі суспільство утворення. Необхідно тісно співпрацювати з громадськістю, особливо з організаціями громадянського суспільства, підвищувати його довіру до дій влади. Здійснювати заходи щодо внутрішнього зміцнення, пов'язаного із розбудовою належного врядування і суспільно орієнтованих силових структур, деолігархізацію та викорінення корупції, розвиток дієвих економічного і енергетичного ринків, проведення збалансованої міжетнічної і міжконфесійної політик, інформування населення про суспільно важливі резонансі теми, включаючи історичні, які використовуються, або можуть використовуватись агресором для досягнення своїх цілей.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.

2. Мартинюк, В. та ін. (2018). Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. Київ: Центр глобалістики «Стратегія XXI». 106 с.

3. Політична наука : Словник: категорії, поняття, терміни / за ред. В. Кухти. Львів, 2003.

Науковий керівник: Волянюк О. Я., кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук Соціально-правового факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.